

การประเมินผลโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเขาสวนกวาง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น

The Evaluation of Khao Suan Kwang Sub-district Municipality elderly school , Khao Suan
Kwang District, Khon Kaen Province.

(Received: April 22,2024 ; Revised: April 28,2024 ; Accepted: April 29,2024)

พงษ์ศักดิ์ ทรัพย์ศิลาทอง¹
Pongsak Subsilathong¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจวิเคราะห์ข้อมูลแบบผสมผสาน มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเขาสวนกวาง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มอย่างง่ายแบบเจาะจง (purposive sampling technique) ได้แก่ บุคลากรที่เกี่ยวข้องในโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ จำนวน 15 คน และนักเรียนของโรงเรียนผู้สูงอายุ จำนวน 140 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสอบถามความคิดเห็นต่อการดำเนินงานโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา

ผลการศึกษา พบว่า ด้านบริบท (Context) โครงการโรงเรียนผู้สูงอายุมีความเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของสถานการผู้สูงอายุในพื้นที่ ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) พบว่า นโยบายมีแนวทางการดำเนินงานชัดเจนและได้รับการสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรอย่างพอเพียง ด้านกระบวนการ (Process) พบว่า การสื่อสารแนวทางการดำเนินงาน และบทบาทหน้าที่อยู่ในระดับปานกลาง และผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนน้อย ด้านผลผลิต (Output) พบว่า มีผู้สำเร็จการศึกษาและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ผ่านเกณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 93.5 ด้านประสิทธิผล (Effectiveness) พบว่า บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ มีอัตลักษณ์ของโรงเรียน ด้านความพึงพอใจ (Satisfaction) พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุในระดับสูง ร้อยละ 77.9

คำสำคัญ : CIPPE Model, โรงเรียนผู้สูงอายุ.

Abstract

This research was survey research analyzed by mixed method. The objective was to evaluate the results of the Khao Suan Kwang sub-district municipality elderly school project at Khao Suan Kwang District, Khon Kaen Province The sample was selected by purposive sampling technique, consisting of 15 personnel involved in the Elderly School project and 140 students of the Elderly School. Qualitative data were analyzed by content analysis and quantitative data were analyzed by descriptive statistics.

The context of elderly school project is appropriate in line with the context of the elderly in the area, in terms of input, it was found that the policy has clear operational guidelines and is adequately funded with budget and resources. In terms of process, it was found that communication of operational guidelines and roles was moderate , and the elderly were less involved in the preparation of teaching and learning courses. In terms of output, it was found that 93.5 percent of graduates had desirable characteristics . In terms of effectiveness, it was found that the objectives were achieved. There is a school identity. It was found that the majority of the elderly were high satisfied with the elderly school project. 77.9 percent.

Keywords: CIPPE Model, Elderly School.

¹ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอกระนวน

บทนำ

กรมกิจการผู้สูงอายุ¹ รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุของไทย พบว่า ข้อมูลประชากรของโลก ประมาณ 7,900 กว่าล้านคนมี “ผู้สูงอายุ” ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ประมาณ 1,100 ล้านคน หรือคิดประมาณร้อยละ 14 ของประชากรทั้งหมด “ผู้สูงอายุวัยปลาย” ที่มีอายุ 80 ปีขึ้นไป มีจำนวนมากถึง 151 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 2 ของประชากรทั้งหมด ในขณะที่อาเซียนมีประชากรรวมทั้งหมด 671 ล้านคน อาเซียนเป็นสังคมสูงอายุแล้ว คือ มีผู้สูงอายุมากถึงร้อยละ 11 ของประชากรทั้งหมด “ผู้สูงอายุวัยปลาย” ที่มีอายุ 80 ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ประเทศสมาชิกอาเซียน 7 ประเทศ เป็นสังคมสูงอายุแล้ว คือมีอัตราผู้สูงอายุ เกินร้อยละ 10 ได้แก่ สิงคโปร์ ไทย เวียดนาม มาเลเซีย อินโดนีเซีย เมียนมา และบรูไน ประเทศไทยมีประชากรรวม 66.7 ล้านคน ประชากรสูงอายุของประเทศไทยได้เพิ่มจำนวน ขึ้นอย่างรวดเร็วมาก เมื่อ 50 ปีก่อน ประเทศไทยมีผู้สูงอายุไม่ถึง 2 ล้านคน แต่ในปี 2565 จำนวนผู้สูงอายุเพิ่มเป็นกว่า 12.5 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 19 ของประชากรทั้งหมด ประเทศไทยกำลังจะกลายเป็น “สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์” ตามการคาดการณ์ ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปในประเทศไทยจะขยับสัดส่วนเป็นร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ นั้นหมายถึงประชากร 1 ใน 5 คือผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่องค์การอนามัยโลก (WHO) และสหประชาชาติกำหนดสังคมที่มีผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 20 ขึ้นไป ถือเป็น “สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์” ปัจจุบันผู้สูงอายุในประเทศไทยมีประมาณ 12 ล้านคน จากประชากรกว่า 67 ล้านคน หรือร้อยละ 17.9 นี้ ในอีก 20 ปีข้างหน้า ประชากรรวมของประเทศไทยจะเพิ่มช้าลง อัตราเพิ่มประชากรจะลดต่ำลงจนถึง ขันติดลบ แต่ประชากรสูงอายุจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ประชากรยังมีอายุสูงยิ่งเพิ่มขึ้นเร็ว ในขณะที่ ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปจะเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 4 ต่อปี ผู้สูงอายุวัยปลาย 80 ปีขึ้นไป จะเพิ่มด้วยอัตราเฉลี่ยถึงร้อยละ 7 ต่อปี¹ ผลจากการเข้าสู่สังคมสูงวัยของประเทศไทยมาจากการเปลี่ยน

ผ่านทางประชากร ทั้งอัตราการเกิด หรือภาวะเจริญพันธุ์ลดลง ภาวะการเสียชีวิตในกลุ่มเด็กและวัยแรงงานลดลงอันสืบเนื่องมาจากการพัฒนาในระบบสาธารณสุขโรคพื้นฐาน โภชนาการ การศึกษา เศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางการแพทย์ ทำให้ประชากรมีอายุขัยเฉลี่ยมากขึ้น การสูงวัยของประชากรที่เพิ่มขึ้นสวนทางกับอัตราการเกิดที่ลดลง เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วโลก เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม หลายประเทศได้เตรียมพร้อม และดำเนินมาตรการต่างๆรองรับกับสถานการณ์สำหรับประเทศไทย รัฐบาลประกาศให้ “สังคมผู้สูงอายุเป็นวาระแห่งชาติ” และขับเคลื่อนตั้งแต่วันที่ 11 ธ.ค.2561 มีแผนปฏิบัติการผู้สูงอายุแห่งชาติครอบคลุมทั้งกลุ่มก่อนวัยสูงอายุ (25–59 ปี) เน้นเตรียมการสู่การเป็นผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ ประเทศไทยเป็นสังคมผู้สูงอายุ จากความก้าวหน้าด้านการแพทย์และความสำเร็จด้านสาธารณสุขของประเทศไทยทำให้อัตราการเกิดน้อยลง ประชากรมีอายุยืนยาวมากขึ้น ในขณะที่แนวโน้มผู้สูงอายุอยู่คนเดียว หรืออยู่ลำพังเพิ่มมากขึ้น โดยพบว่าผู้สูงอายุอยู่คนเดียวเพิ่มเท่าตัวซึ่งมีผลต่อการให้การดูแลผู้สูงอายุทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ประเทศไทยมีเป้าหมายให้ประชาชนมีอายุยืนยาว และมีคุณภาพชีวิตที่ดี การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเป็นสิ่งสำคัญเนื่องจากสถานการณ์ผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นและผู้สูงอายุในกลุ่มติดสังคมเป็นผู้สูงอายุที่พบเป็นส่วนใหญ่ การให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุในกลุ่มติดสังคมจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น เพื่อการชะลอความเสื่อมของผู้สูงอายุไปสู่กลุ่มติดบ้านและกลุ่มติดเตียง ขณะเดียวกันก็เป็นการพัฒนา พื้นฟู ให้สามารถดำรงชีวิตได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สัมพันธภาพทางสังคมและสิ่งแวดล้อม การให้ความสำคัญกับการออม การปรับสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับสภาพผู้สูงอายุ รวมถึงการปรับเปลี่ยนทัศนคติไม่มองผู้สูงอายุเป็นภาระ ส่วนผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป มีการจัดทำแผนการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวครอบคลุมผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง

ที่มีมากขึ้น เน้นการเสริมทักษะใหม่แก่แรงงาน ผู้สูงอายุ ออกแบบการทำงานให้ยืดหยุ่นและสร้าง แรงจูงใจให้นายจ้างจ้างงานผู้สูงอายุ จัดทำแผน บูรณาการด้านสุขภาพ และดูแลสุขภาพระยะยาวที่ บ้านและในชุมชนตามระดับความจำเป็น โครงสร้าง ประชากรจะเปลี่ยนจากพีระมิดสามเหลี่ยมฐานกว้าง เป็นสามเหลี่ยมหัวกลับ ประชากรรุ่นที่เกิดระหว่างปี 2506-2526 กำลังจะกลายเป็นผู้สูงอายุตั้งแต่ปี 2566 เป็นต้นไป เป็นโจทย์ท้าทายที่ต้องหาคำตอบ ในเรื่องของสังคมผู้สูงอายุ ทำอย่างไรให้ผู้สูงอายุมี บทบาทในการอยู่ร่วมกับสังคมโดยไม่ได้เป็นภาระ เปลี่ยนวิธีคิดโดยมองผู้สูงอายุในฐานะทรัพยากร มนุษย์ที่ยังใช้ศักยภาพประสบการณ์ต่างๆ เป็นส่วน หนึ่งในการพัฒนาประเทศ มีโจทย์อีกมากที่เราต้อง มองถึงอนาคตผู้สูงอายุไทย ต้องทำให้เขามีที่ยืน ดึง ศักยภาพผู้สูงอายุที่มีมาทำงานร่วมกับคนต่างวัย ขณะเดียวกันต้องเพิ่มทักษะเรื่องการใช้สื่อเทคโนโลยี ให้กับผู้สูงอายุ เพื่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และ สวัสดิการความช่วยเหลือต่างๆ ทั้งนี้ หากจำแนก ผู้สูงอายุ สามารถแบ่งเป็นวัยต้นที่มีอายุระหว่าง 60-70 ปี กลุ่มนี้ ยังแข็งแรง 30-40% ยังสามารถทำงาน ได้ พอเข้าสู่วัยกลาง 70-80 ปี และวัยปลาย 80 ปี ขึ้น ไปจะเกิดภาวะพึ่งพิง ทำอย่างไรให้ผู้สูงอายุเหล่านี้ มี สุขภาพอนามัยแข็งแรงให้นานที่สุด ย่นระยะเวลาที่ ต้องเป็นผู้สูงอายุพึ่งพิง ตัดบ้านติดเตียง ให้มีโรคภัย น้อยที่สุด รวมทั้งไม่ถูกทอดทิ้งอยู่โดดเดี่ยว เป็น โจทย์ท้าทายที่ต้องหาคำตอบ ทั้งนี้ประเด็นการจัดตั้ง ชมรมผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุ เป็นหนึ่งในแนวทาง ที่ตอบโจทย์การดูแลและพัฒนาผู้สูงอายุ แต่ต้องมี รูปแบบที่ตอบสนองผู้สูงอายุแต่ละกลุ่มวัย ขณะเดียวกัน บทบาทขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น (อปท.) มีส่วนสำคัญในการสร้างพลังที่ เข้มแข็งให้กับผู้สูงอายุ ด้วยการจัดระบบช่วยเหลือผู้ ที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงและเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุที่ยังมี กำลังใช้ศักยภาพทำประโยชน์ให้กับชุมชน เป็นสิ่งดี ที่ควรสนับสนุนขยายความเข้มแข็งของชุมชนฐาน รากในการดูแลผู้สูงอายุ เพราะเราคงหวังพึ่งรัฐบาล

เพียงฝ่ายเดียวไม่ได้ แต่ภาคประชาชนชุมชนก็ต้อง ช่วยกัน

ข้อมูลการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุในประเทศไทย¹ พบว่า มีการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุจำนวน 2,390 แห่ง แบ่งเป็นภาคกลาง 460 แห่ง ภาคเหนือ 835 แห่ง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 805 แห่ง และ ภาคใต้ 290 แห่ง จังหวัดขอนแก่นมีโรงเรียนผู้สูงอายุ ทั้งหมด 31 แห่ง จำนวนนักเรียน 1,709 คน ซึ่งใน พื้นที่อำเภอเขาสนกวาง มีการดำเนินการจัดตั้ง โรงเรียนผู้สูงอายุ 2 แห่ง คือ โรงเรียนผู้สูงอายุตำบล ดงเมืองแอม และโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเขา สนกวาง ซึ่งรูปแบบการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการ เรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุ มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน ในการพัฒนาทักษะภูมิปัญญาและแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ ถ้าผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมใน โรงเรียนผู้สูงอายุจะทำให้ผู้สูงอายุมีการพัฒนา ศักยภาพ มีความรู้ สามารถดูแลตนเองได้อย่าง เหมาะสม มีคุณภาพชีวิตที่ดี สมศักดิ์ศรีของความ เป็นมนุษย์ ปัจจุบันมีการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุที่ เรียกว่า “โรงเรียนผู้สูงอายุ” เป็นการรวมกลุ่มของ ผู้สูงอายุในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอด ชีวิต

ในส่วนของการจัดตั้งและดำเนินการโรงเรียน ผู้สูงอายุในอำเภอเขาสนกวาง²ดำเนินการโดย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์เพื่อ ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการจัดการ เรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ เสริมสร้างสุขภาพที่ดี ของผู้สูงอายุทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ส่งเสริมให้ ผู้สูงอายุสร้างสรรค์ประโยชน์ แก่ชุมชนและสังคม เสริมสร้างศักยภาพ ส่งเสริมคุณค่าภูมิปัญญา ผู้สูงอายุให้เป็นที่ประจักษ์และยอมรับ รวมถึง ส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นให้ดำรงคงอยู่และสืบทอด ต่อๆไป ดำเนินการโดย เทศบาลตำบลเขาสนกวาง และ ความร่วมมือของ โรงพยาบาลเขาสนกวาง สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเขาสนกวาง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเขาสนกวาง ชมรมข้าราชการครูเกษียณ และภาคีเครือข่ายของ ตำบลเขาสนกวางและตำบลคำม่วง อำเภอเขาสน

กวาง จังหวัดขอนแก่น ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน 2566 ถึง เดือน มีนาคม 2567 และจัดกิจกรรมตามหลักสูตร ใช้ระยะเวลาเรียนจำนวน 3 เดือน มีการเรียนการสอนเดือนละ 4 ครั้ง ทุกวันอังคารของเดือน รวม 12 ครั้ง มีผู้สูงอายุเข้าร่วม จำนวนกว่า 215 ราย ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินโครงการในปีต่อไป เป็นโครงการที่มีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะดำเนินการวิจัยประเมินผลโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุดังกล่าว เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้นำมาปรับปรุง และพัฒนาแนวทางการดำเนินงานโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถนำไปขยายผลดำเนินการในพื้นที่อื่นๆต่อไป เพื่อให้การประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุเป็นไปอย่างรอบด้าน และชัดเจน ผู้วิจัยกำหนดกรอบของการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเขาสวนกวาง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น โดยประยุกต์หลักการสำคัญของตัวแบบการประเมินคือ CIPP³ และ CIPIEST⁴มาใช้ในการวิจัยประเมินผลครั้งนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อประเมินผลโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเขาสวนกวาง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น

วิธีการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ วิเคราะห์ข้อมูลแบบผสมผสานทั้งปริมาณและคุณภาพ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเขาสวนกวาง และ ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น ในปีงบประมาณ 2566 จำนวน 5,472 คน

กลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1). บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเขาสวนกวาง จำนวน 15 คน 2). ผู้สูงอายุที่เป็นนักเรียนของโรงเรียนผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเขาสวนกวาง ใช้วิธีคัดเลือกโดยการสุ่มแบบเจาะจง จำนวน 140 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นเครื่องมือผู้วิจัยสร้างขึ้น ดังนี้

1. ประเด็นคำถามในการจัดสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 10 ข้อ
- 2.แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ เป็นแบบสอบถามประเภทมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 22 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล

2. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis)
2. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ได้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสนทนากลุ่ม (Focus group) และสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth-Interview) ในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับ โครงการโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเขาสวนกวาง จำนวน 15 คน พบว่า เป็นเพศชาย ร้อยละ 60 เพศหญิง ร้อยละ 40 อายุเฉลี่ย 47.27 ปี อายุต่ำสุด 26 ปี และอายุสูงสุด 72 ปี ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 93.3 ซึ่งผลการสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์เชิงลึก มีดังนี้

1. **ด้านบริบท (Context: C)** กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า สถานการณ์การเพิ่มจำนวนของผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอเขาสวนกวางมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ซึ่งผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีสุขภาพแข็งแรง หลายคนยัง

ทำงาน ประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองได้ เช่น การทำนา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ หรือค้าขาย เมื่อมีเวลาว่าง ผู้สูงอายุเพศหญิงจะเข้าวัดทำบุญเป็นส่วนใหญ่ และร่วมกิจกรรมทางศาสนาตามประเพณี นอกจากนี้ยังมีชมรมผู้สูงอายุในพื้นที่ที่เป็นศูนย์กลางการรวมตัวกัน เพื่อจัดกิจกรรมของผู้สูงอายุ ดังนั้น โครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ จึงมีความเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่เทศบาลตำบลเขาสวนกวาง ในการเป็นจุดศูนย์กลางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในทุกด้านอย่างเป็นระบบ มีการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน มีกติกาการปฏิบัติตัวในการอยู่ร่วมกันอย่างชัดเจน

2. ด้านปัจจัยนำเข้า (Input: I) นโยบายการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเขาสวนกวาง เป็นปัจจัยหลักที่สนับสนุนการดำเนินงานโครงการที่ตีมาก เนื่องจากนโยบายดังกล่าวมีการจัดทำแผนงาน การสนับสนุนด้านงบประมาณ ด้านสถานที่ ด้านวัสดุ อุปกรณ์ ยานพาหนะและด้านบุคลากร อย่างชัดเจน และพอเพียง มีการประชาสัมพันธ์การเข้าร่วมโครงการอย่างต่อเนื่องผ่านทุกช่องทางการสื่อสาร อาทิ การประชุมหมู่บ้าน อสม.แจ้งข่าว ติดป้ายโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ หอกระจายข่าวของหมู่บ้าน และสื่อสารผ่านระบบออนไลน์ (ไลน์กลุ่ม, face book) นอกจากนี้ ในกรณีที่มีการจัดกิจกรรมอื่นๆที่ไม่อยู่ในแผนงานที่วางไว้ ผู้บริหารก็ให้การสนับสนุนตามความจำเป็น

3. ด้านกระบวนการ (Process: P) พบว่าการดำเนินการในระยะเริ่มต้นยังขาดความคล่องตัว เนื่องจาก บุคลากรที่เกี่ยวข้อง มีการสื่อสารที่คลาดเคลื่อน ทำให้พบปัญหาในกระบวนการจัดกิจกรรม แต่เมื่อมีการจัดประชุมแก้ไขปัญหา สร้างแนวทางการสื่อสารที่ชัดเจน ทำให้การดำเนินงานโครงการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย แต่ในด้านการประเมินผลระหว่างดำเนินการโครงการยังไม่มี การวางระบบที่ชัดเจน นอกจากนี้ ยังพบว่า การมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการปรับปรุงหลักสูตร ยังมีน้อยมาก

4. ด้านผลผลิต (Product) พบว่า โรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเขาสวนกวาง มีผู้สำเร็จการศึกษาตามเกณฑ์ที่กำหนด คิดเป็นร้อยละ 93.5 และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ผ่านเกณฑ์ 4 ด้าน คือ 1) ด้านร่างกายมีความรู้ในการดูแลสุขภาพและสามารถดูแลตนเองได้ 2) ด้านจิตใจ ผู้สูงอายุมีความภาคภูมิใจ มั่นใจ ความจำและสมาธิดีขึ้น 3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ทำให้ได้เพื่อน รอยยิ้ม ความสบายใจและร่วมกิจกรรมจิตอาสาได้ 4) ด้านสิ่งแวดล้อม ทำให้ได้รับข่าวสารเป็นประโยชน์ ร่วมกิจกรรมทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น

5. ประสิทธิภาพ (Effectiveness) พบว่า การดำเนินการโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเขาสวนกวาง บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้ มีอัตลักษณ์ของโรงเรียน แต่ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรผู้สูงอายุ ยังอยู่ในระดับน้อย

6. ความพึงพอใจ (Satisfaction)

ผลการศึกษาเชิงปริมาณ จากการสำรวจความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 140 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 73.6 เป็นผู้สูงอายุวัยต้น (60-69 ปี) ร้อยละ 64.3 รองลงมาคือ ผู้สูงอายุวัยกลาง (70-79 ปี) ร้อยละ 29.3 อายุเฉลี่ย 68.38 ปี อายุสูงสุด 95 ปี

ด้านความพึงพอใจต่อการดำเนินงานโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเขาสวนกวาง พบว่า ความพึงพอใจต่อการดำเนินงานโครงการในภาพรวม ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 77.9 รองลงมาคือระดับปานกลาง ร้อยละ 16.4 และระดับน้อย ร้อยละ 5.7

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัยประเมินผลโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเขาสวนกวางดังกล่าว ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผล ตามแนวคิดของ CIPP³ และ CIPIEST⁴ ดังนี้

1. สถานการณ์การเพิ่มจำนวนของผู้สูงอายุของประเทศไทยในปัจจุบัน ซึ่งเป็นสังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ (Aged Society) ทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับ

ผู้สูงอายุทุกภาคส่วน ให้ความสำคัญในการดูแลผู้สูงอายุในทุกมิติ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นการลดภาระการดูแลและค่าใช้จ่ายของครอบครัว ชุมชนและภาครัฐที่ต้องนำมาใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ อีกด้านหนึ่งจำเป็นต้องมีกลไกการดูแลผู้สูงอายุ จัดหางานให้ทำตามศักยภาพและภาระรับผิดชอบที่ยังคงมีอยู่ เพื่อลดการพึ่งพาให้มากที่สุด โครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ เป็นนโยบายของภาครัฐที่ดำเนินการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรี จากการประเมินผลโครงการดังกล่าว พบว่า เป็นโครงการที่ดีมีความเหมาะสมกับบริบทของสังคมผู้สูงอายุไทย วัดได้จากการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ผ่านเกณฑ์ 4 ด้าน คือ 1) มีความรู้ในการดูแลสุขภาพ และสามารถดูแลตนเองได้ 2) ผู้สูงอายุมีความภาคภูมิใจ มั่นใจ ความจำและสมาธิดีขึ้น 3) ทางสังคม ทำให้ได้เพื่อน รอยยิ้ม ความสบายใจและร่วมกิจกรรมจิตอาสาได้ 4) ได้รับข่าวสารเป็นประโยชน์ ได้ร่วมกิจกรรมทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น⁶

2. ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ของโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ พบว่า ในอนาคตจะมีการร้องของบประมาณและสิ่งสนับสนุนเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการดำเนินงานโครงการฯในระยะแรกๆ จะพบปัญหาหรือความต้องการสนับสนุนเพื่อพัฒนากิจกรรมให้ตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุ สอดคล้องกับการศึกษา ของกุลวดี กุลสุนทรและโชติ บดีรัฐที่พบว่า ปัญหา อุปสรรค และความต้องการของโรงเรียนผู้สูงอายุ คือ ต้องให้หน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐต่าง ๆ จัดสรรงบประมาณสนับสนุนในการจัดกิจกรรม ให้มีกิจกรรมนันทนาการ ร้องรำ ทำเพลง การเล่นดนตรี เต้นรำ และการแสดง เป็น แหล่งชุมชนพบปะสังสรรค์ของผู้สูงอายุ นอกจากนี้ พบว่า การสื่อสารภายในระหว่างบุคลากรที่เกี่ยวข้องมี เพื่อให้เกิดความเข้าใจในรายละเอียดการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ ความสำเร็จ เนื่องจากบุคลากรและวิทยากรจิตอาสา มาจากหลายภาคส่วน⁶

3. ด้านกระบวนการ (Process) กระบวนการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อสร้างความรู้ นันทนาการ การสร้างรายได้ รวมทั้งการสร้างคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการพัฒนาหลักสูตรยังอยู่ในระดับน้อย อาจจะเนื่องจากรูปแบบของการเรียนของโรงเรียน มีความคล้ายกันกับการเรียนการสอนในระบบปกติของไทย นั่นคือ ครูหรือวิทยากรเป็นผู้จัดการสอน เป็นผู้ให้ อาจจะไม่คุ้นชินกับการจัดการเรียนที่นักเรียนเป็นผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ชีวิต หรืออาจจะเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในวัยหนุ่มสาวมาก่อน ดังนั้น การให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุจึงมีความสำคัญในการจัดหลักสูตรการสอนของโรงเรียนผู้สูงอายุ⁵

4. ด้านผลผลิต (Product) โรงเรียนผู้สูงอายุพบว่า ได้รับความสนใจจากผู้สูงอายุและครอบครัวในระดับมาก ดังนั้น จึงควรให้ความสำคัญกับการเรียนอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความยั่งยืน เป็นกิจกรรมประจำชุมชน เพื่อให้ผู้สูงอายุมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง⁶

5. ด้านประสิทธิผล (Effectiveness) โรงเรียนผู้สูงอายุ เป็นโครงการที่มีอัตลักษณ์และความโดดเด่นอันเกิดจากตัวผู้เรียนและชุมชน ดังนั้น จึงควรส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียนผู้สูงอายุแต่ละแห่งสร้างอัตลักษณ์และจุดเด่นของตนเองและมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง⁶

6. ด้านความพึงพอใจ (Satisfaction) เป็นการประเมินผลโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุที่วัดจากผู้เรียน ดังนั้น การขยายผลการดำเนินงานโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ ควรให้ความสำคัญกับตัวผู้เรียนเป็นหลัก จะทำให้โรงเรียนผู้สูงอายุประสบผลสำเร็จได้อย่างดียิ่ง⁶

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ผู้สูงอายุควรมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียนผู้สูงอายุ

2. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรสนับสนุน
งบประมาณโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุทุกปี เพื่อให้

ผู้สูงอายุได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างต่อเนื่อง
และยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

1. กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2560). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย ปี พ.ศ.2565. สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2566, จาก https://www.dop.go.th/th/statistics_page?cat=12&id=2521
2. เทศบาลตำบลเขาสวนกวาง.(2566).แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2566.
- 3 . Stufflebeam, D. & Shinkfield, A. (2007). Evaluation Models, Theories, and Applications. San Francisco, CA: Jossey Bass/John Wiley & Sons.
4. Stufflebeam, D., Gullickson, L.A. & Wingate L. (2002). The Spirit of Consuelo: An Evaluation of Ke Aka Ho'ona. Kalamazoo: Western Michigan University Evaluation Center.
5. กุลวดี กุลสุนทรและ โชติ บดีรัฐ. (2565).แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลลาดแค อำเภอนนทบุรี จังหวัด เพชรบูรณ์. Journal of Roi Kaensam Academi. ปีที่ 7 ฉบับที่ 7 ประจำเดือนกรกฎาคม 2565.
6. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2560). คู่มือการดำเนินงานศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพ ผู้ สูง อ า ยู่ . สืบ ค ้น เมื่ อ 17 เม ษ า ย น 2566 , จ า ก http://www.dop.go.th/download/knowledge/knowledge_th_20163105151142_1.pdf
7. กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2560). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย ปี พ.ศ.2565. สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2566, จาก https://www.dop.go.th/th/statistics_page?cat=12&id=2521
8. ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. (2554). การใช้แบบจำลอง CIPP ในการประเมินการรับเบี้ยเลี้ยงยังชีพของผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาเทศบาล นครนนทบุรี. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- 9.ศิริชัย กาญจนวาสี. (2545). ทฤษฎีการประเมิน. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
10. สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2560). สถิติประชากรและบ้าน-จำนวนประชากรแยกอายุ. สืบค้นเมื่อ 15 เมษายน 2561, จาก http://stat.dopa.go.th/stat/statnew/upstat_age.ph